

ОСНОВНІ ФАКТОРИ СТАЛОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Визначено основні якісні характеристики моделі соціально-економічного розвитку країни в інформаційному суспільстві. Показано кардинальну відмінність між країнам з розвинутою інформаційною економікою і Україною. Встановлено, що розвинене громадянське суспільство є запорукою соціально-економічного розвитку і безумовною гарантією не лише економічної, а й національної безпеки.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, інформаційна економіка, громадянське суспільство, економічна безпека, модель, корупція, народне право.

S. L. DUBYKIVSKYI

“KROK” University, Kyiv, Ukraine

BASIC FACTORS OF STEADY SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF COUNTRY IN INFORMATIVE SOCIETY

Formed basic quality characteristics of an model of socio-economic development of the country of the information society. A cardinal difference is shown between to the countries with the developed informative economy and Ukraine. The developed civil society is the mortgage of socio-economic development and not only economic but also national safe conduct. The introduction of Customs, Folk Law in the practice of public life in Ukraine may become the most humane revolution of all previous. The revival of moral and spiritual core values of society can put an end to this chronic disease and will open the way to a harmonious socio-economic development of civil society and be able to protect personal, social and public values.

Keywords: socio-economic development, information economy, civil society, economic security, model, corruption, folk law.

Постановка проблеми. Формування постіндустріального інформаційного суспільства зумовило актуалізацію проблем вибору напрямку соціально-економічного розвитку країн, а також способи забезпечення безпеки людини, суспільства і держави як єдиного організму. Від вірного обрання вектору розвитку конкретної держави, концептуального підходу до політики національної безпеки залежить життя не лише громадян окремої країни, а й загально-цивілізаційний процес розвитку людства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Темі дослідження моделей розвитку країн з інформаційною економікою та концептуальних проблем економічної безпеки у інформаційному суспільстві приділено достатньо уваги. Варто відзначити наступні праці вітчизняних і зарубіжних фахівців, зокрема Е.Вишневської [1], В.Гейця [2], С.Глазьева [3], М.Кастельса, П.Хіманена [4] В.Мунтіяна [5], Т.Федорової [6], А.Чернова [7] та інших.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Наразі виникає необхідність визначення основних якісних характеристик моделі соціально-економічного розвитку країни в інформаційному суспільстві і встановлення основних факторів, які негативно впливають у безпековому контексті на розвиток економіки України.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення особливостей моделей розвитку країн з розвинутою інформаційною економікою і встановлення основних факторів, які унеможливають поступальний соціально-економічний розвиток України.

Вклад основного матеріалу. Економічна безпека, як найважливіша складова системи національної безпеки, характеризує такий стан економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, та спроможний задовольняти життєві цінності особи, суспільства і держави. Стабільна національна економіка, економічна незалежність і спроможність до розвитку є основними параметрами національної безпеки держави. Вивчення особливостей і факторів, що суттєво впливають на розвиток інформаційної економіки дає змогу зрозуміти тенденції світового господарства і зробити певні висновки для власної економіки.

Для вирішення поставленої задачі були досліджені американська, західноєвропейська і східна моделі розвитку країн з розвинутою інформаційною економікою. Узагальнюючи результати і враховуючи основні тенденції і особливості інформаційного суспільства, основними якісними характеристиками випереджаючої моделі соціально-економічного розвитку є:

- розвиток повноцінного громадянського суспільства;
- забезпечення збереження духовно-моральних споконвічних цінностей народу;
- зрозуміла та чітка стратегія соціально-економічного розвитку країни;
- високий рівень національної свідомості, готовності громадян йти на певну самопожертву заради процвітання країни;

- соціальна направленість економіки;
- мінімізація диференціації доходів;
- максимізація витратків на НДДКР та розвиток інформаційно-комунікаційної інфраструктури;
- вмиле поєднання державного управління і ринкових механізмів;
- ефективний менеджмент країни і бізнесу;
- забезпечення всеохоплюючої зайнятості населення;
- збереження природного середовища;
- виважена інформаційна геополітика держави.

Саме наявність зазначених ознак є запорукою стабільного соціально-економічного розвитку випереджаючого типу і гарантією надійного захисту економічної безпеки країни. Модель випереджаючого розвитку передбачає резервний ресурсний потенціал і використовує попереджувальні заходи. Функціонування цієї моделі можна порівняти з електронним кодом доступу, паролем. За той час поки буде підбрано код, зроблено дешифровку, система що знаходиться у постійному розвитку і самовдосконаленні буде створювати ще більш складні і прогресивні системи захисту. Модель випереджаючого розвитку країни носить факторний цільовий характер, та направлена не лише на явні зовнішні джерела загроз, а на латентні внутрішні витoki негативних явищ.

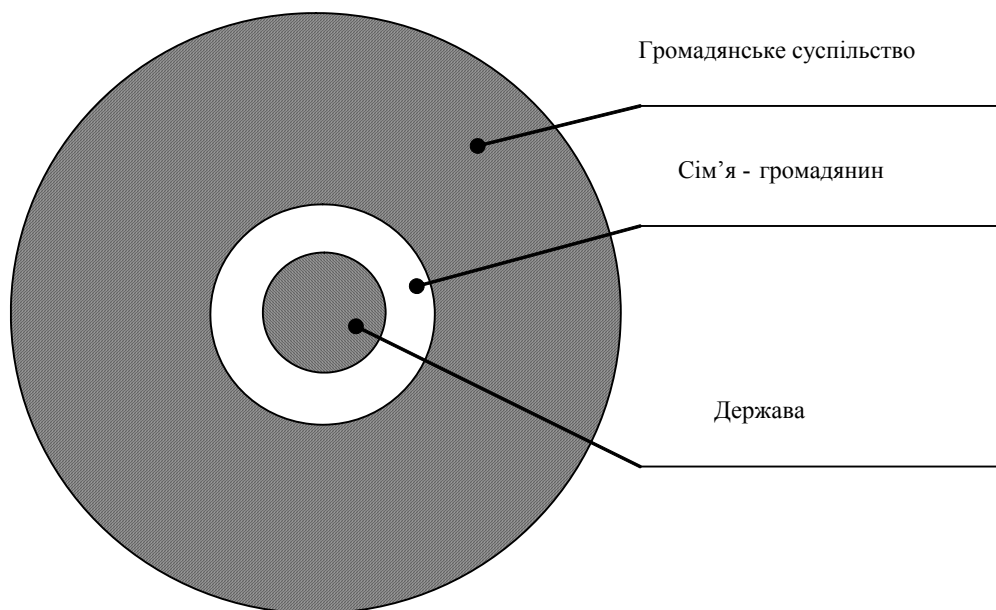
Проте, основна кардинальна відмінність між розвиненими країнами і країнами з низьким рівнем життя, до яких належить і Україна, полягає в іншому. Для пояснення цієї відмінності зобразимо схематично на рис. 1 модель «Коло безпеки» країн з розвинутою інформаційною економікою.

«E pluribus unum» – девіз, розміщений на гербі США і перших золотих п'ятидоларових монетах 1795 року, у перекладі з латини означає «з багатьох в єдине», і більш відомий у нашому повсякденному життi завдяки висловам «У єдності сила» і «Один за всіх і всі за одного». Саме за таким принципом живуть громади розвинених країн світу. Розвинене громадянське суспільство є запорукою їхнього соціально-економічного розвитку і безумовною гарантією не лише економічної, а й національної безпеки.

Сьогодні, у країнах з інформаційною економікою, основним ресурсом розвитку є творча активність її вільних громадян, різноманітних громадських спільнот і об'єднань, які у співпраці з державою втілюють мету власного добробуту і високого рівня життя завдяки реалізації чіткої і зрозумілої стратегії випереджаючого соціально-економічного розвитку. Організаційно-політичною формою реалізації цього потенціалу у сучасних умовах є розвинене громадянське суспільство.

Загалом, громадянське суспільство є найвищою ціллю і ступенем соціального розвитку. Основною рисою громадянського суспільства є забезпечення і гарантування загальнолюдських цінностей громадянина, його прав і свобод.

Громадяни приймають активну участь у функціонуванні територіальних громад, завдяки яким не тільки контролюють але й безпосередньо впливають на діяльність органів державної влади. Кожна людина відчуває захищеність і психологічну впевненість завдяки активній участі у житті громади і усвідомленню своєї соціальної корисності. Прозорість влади і здоровий суспільний організм є найкращими засобами саморегуляції, захисту споконвічних цінностей особи, суспільства, держави і соціально-економічного розвитку країни.

PLURIBUS UNUM

Рис. 1. Модель «Коло безпеки» країн з інформаційною економікою

Однак, глобальний динамічний світ несе з собою цілий ряд небезпечних факторів. Проте, для країн з розвинутою інформаційною економікою і громадянським суспільством кількість небезпек скорочується, і основними джерелами економічних загроз залишаються:

- загрози техногенного характеру (природні катаклізми і ймовірні масштабні аварії);
- гостра боротьба міжнародної конкуренції за ринки і ресурси в умовах глобалізації;
- інформаційна безпека – кібертероризм і кібершпionaж, проблеми захисту приватної і корпоративної інформації.

Отже, основними джерелами загроз для розвинених країн є зовнішні загрози. Тобто, завдяки пильному громадському контролю внутрішні загрози зводяться до мінімуму. Завдяки засобам стратегії випереджаючого розвитку, ефективного менеджменту і виваженої інформаційної геополітики, країни з розвинутою інформаційною економікою нівелюють вплив зовнішніх загроз на власну економічно-інформаційну безпеку. До того ж, країни-лідери соціально-економічного розвитку є як джерелами загроз, так і мотиваторами для інших країн, завдяки величезній конкурентоспроможності і за рахунок того, що саме вони вказують (диктують) напрямки соціально-економічного розвитку у світі.

Для наглядного розуміння відмінності ситуації в Україні від країн з розвинутою інформаційною економікою на рис. 2 показано модель «Коло безпеки».

Як відомо, соціальний капітал характеризується рівнем довіри чи недовіри у суспільстві, довіри між окремими громадянами, між громадянами і владою, між різними спільнотами у державі, між різними регіонами. Відповідь для України очевидна і не потребує пояснення.

Практично всі передумови, засади і показники українського громадянського суспільства знаходяться у зародковому стані.

Однією найбільш важливою ознакою і відмінністю розвинених країн у порівнянні з Україною є відсутність, або низький рівень корупції. Розвинене громадянське суспільство унеможливує появу і розвитку такого явища, яке відноситься до внутрішніх загроз. Як видно з рисунків 1 і 2, громадянське суспільство у розвинених країнах є надійним захистом, колом безпеки для усіх суспільних інститутів у державі. В Україні ж, держава сама є найбільшою загрозою для власних громадян, опираючись створенню і маніпулюючи самим поняттям громадянського суспільства. На теперішній час Україна є ідеальним об'єктом для усіх видів загроз – внутрішніх і зовнішніх. Корупція в Україні досягла глобальних масштабів, на що вже давно почала звертати увагу світова спільнота. Українська корупція на лише сприяє неймовірному збагаченню правлячої «еліти», але є загрозою і найважливішим фактором сповільненого соціально-економічного розвитку країни. На нашу думку, корупція в нашій країні є явищем психологічно-морального характеру, передається з покоління в покоління, керується згори і тому його не можливо зупинити ні якими законодавчими ініціативами. Тобто проблеми корупції лежать у площині психології і моралі. Корупційна система настільки вкорінилась у свідомості людей, і навіть стала певним способом життя, що це дає підстави віднести корупцію до категорії залежностей, на рівні з алко-, наркозалежностями.

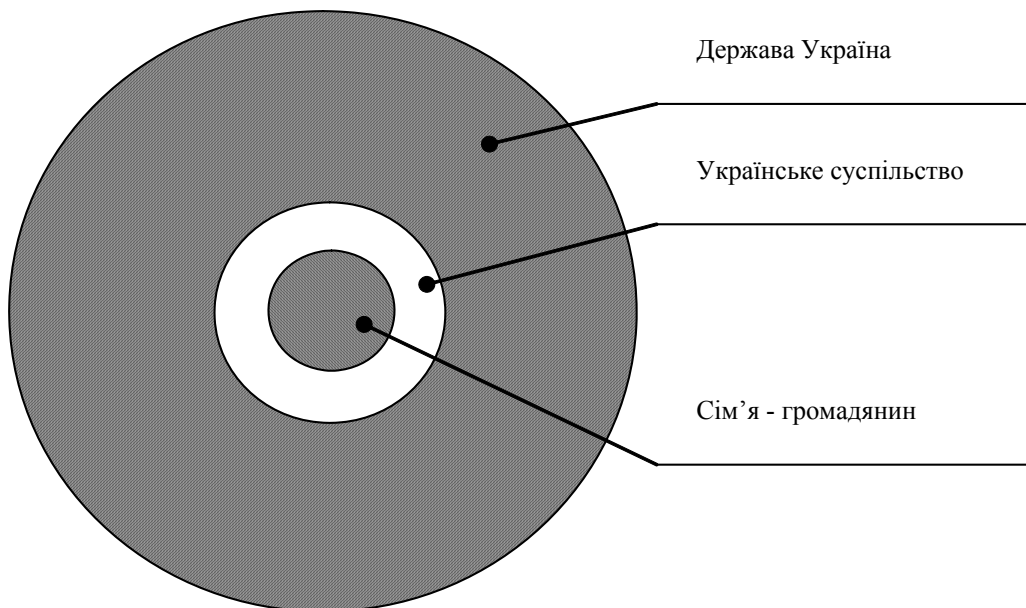

Рис. 2. Модель «Коло безпеки» держави Україна

Серед негативних сучасних українських тенденцій можна виділити також зниження рівня цивілізованості суспільства, його інноваційного потенціалу, спотворене сприйняття іноземного досвіду, що у кінцевому результаті веде до зниження рівня національної безпеки України.

Вихід з цієї надзвичайно непростой ситуації є. Вважаємо, що лише відновлення і впровадження норм Звичаєвого, Народного права – багатовікового позитивного досвіду людської справедливості, неписаних законів моралі, що споконвіку існували на нашій землі зможе кардинально змінити існуючу в країні ситуацію.

Мова йде про відновлення правових норм згідно яких жили наші предки у продовж багатьох віків. Дослідженням цих питань активно займалися такі видатні науково-суспільні діячі, як Татищев В.Н., Леонтович І.Л., Костомаров М.І, Костяківський Б.О., Куліш П. та інші. Історичні згадування стосовно існування давніх правових норм містяться у:

- текстах мирних договорів між греками і Руссю 907 і 911 років після походів на Константинополь;
- «Руській правді» Ярослава Мудрого XI століття;
- «Русько-Литовських статутах XV ст.;
- Люблінській унії 1569 року;
- кодифікованому за наказом імператриці Єлизавети Петрівни у 1728 році Зводі «Прав і свобод за якими жив і судився малоруський народ»;
- програмному документі Кирило-Мефодіївського братства «Законі Божому» 1846 р.;
- «Історії України» Пантелеймона Куліша 1910 року та ін..

До всього вищевказаного належить додати, що 1906 року доктор філософії права К. Качоровський у своїй однойменній монографії називає „Народне Право” неписаним законом народу Малої Русі, скелетом його суспільного організму, ідеалом усього людства [8].

Україна має історичний досвід дієвості засад громадянського суспільства як у містах (Магдебурзьке право, братства з їх національно-політичною й національно-культурною спрямованістю), так і в органах місцевого самоуправління (земські установи, які діяли з 1865 р. до більшовицького перевороту).

Усе вищезазначене говорить про те, що у нашого народу ці знання знаходяться на рівні генетичної пам'яті, тому повернення до Звичаєвого, Народного права буде для нас природним і принесе спокій і злагоду у суспільстві. Відновлення функціонування здорового суспільного організму дасть можливість громадянину впливати на суспільно-економічні процеси, тобто дасть важливе психологічне відчуття потрібності і причетності, що призведе до оздоровлення молодого покоління – загубленого і не потрібного, проживаючого у інформаційному світі віртуальної реальності, допоможе побороти нарко-, алкозалежності і зменшити кількість самогубств. Також, виходячи з досвіду країн з розвинутою інформаційною економікою, розбудова громадянського суспільства сприяє повноті зайнятості, що відразу позитивно впливає на зростання ВВП країни.

Висновки і перспективи розвідок у даному напрямі. Отже, жодні законодавчі ініціативи і важелі економічного регулювання не в змозі змінити ситуацію в країні, оскільки розбиваються об надійну корупційну владну систему. Корупція, як явище психологічного походження, подібне до залежності і тому не може бути анігільоване відразу, тим паче адміністративними методами. Тільки відродження морально-духовних споконвічних цінностей суспільства може покласти край цій хронічній хворобі і відкрити шлях до гармонійного соціально-економічного розвитку.

Саме запровадження Звичаєвого, Народного Права в практику суспільного життя в Україні може стати найбільш гуманною і справедливою революцією з усіх попередніх. При цьому вона буде здійснюватись самим природним, а не варварським способом, з яким зв'язане слово революція – це еволюційна революція – без неприродного насильства.

Розвиток України як демократичної країни унеможливується без розвитку громадянського суспільства як раціонально діючого соціального суб'єкту – рівноправного партнера держави. Саме розвинене громадянське суспільство здатне захистити особистісні, суспільні і державні цінності. Лише завдяки саморегулюючій функції здоровий і чутливий суспільний організм чітко усвідомлює власні потреби, що полягають у реалізації інтелектуально-творчого потенціалу громадян, забезпеченні високого рівня життя і прагненні зайняти достойне місце серед світової спільноти. Це можливо тільки у випадку реалізації стратегії випереджаючого соціально-економічного розвитку, що з успіхом демонструють країни з розвинутою інформаційною економікою.

Суспільство з розвиненими економічними, правовими, культурними і політичними відносинами, суспільство громадян з високим моральним, соціальним, культурним і політичним статусом є певним образом ідеального суспільства, до якого прагнуть і яке є ціллію розвинених світових спільнот. Це процес безкінечного самовдосконалення суспільства, політики, влади і людини, що охоплює усі без винятку сторони буття.

Поняття громадянського суспільства витає в нашій соціальній атмосфері як інтелектуальна абстракція. Це одна з наших мрій, яка поки що не має реальної морально-правової і соціальної основи.

Література

1. Вишнева Е.Н. Экономика и модели экономических систем стран мира : учебное пособие / Вишнева Е.Н. – Донецк : ДонНТУ, 2010. – 302 с.

2. Концепція економічної безпеки України / кер. проекту В.М. Гесьць / Ін-т екон. прогнозування. – К. : Логос, 1999. – 56 с.
3. Глазьев С. Основа обеспечения экономической безопасности – альтернативный реформационный курс / С. Глазьев // Российский экономический журнал. – 1997. – № 1-2. – С. 3–19.
4. Кастельс М. Информационное общество и государство благосостояния: Финская модель / М. Кастельс, П. Химанен ; [пер. с англ. А. Калинина, Ю. Подороги]. – М. : Логос, 2002. – 219 с.
5. Мунтіян В. Економічна безпека України / В. Мунтіян. – К. : Вид-во КВІЦ, 1999. – 464 с.
6. Федорова Т.С. Национальные модели информационного общества / Т.С. Федорова // Обсерватория культуры. – 2004. – № 1. – С. 22–27.
7. Чернов А.А. Становление глобального информационного общества: проблемы и перспективы : монография / А.А. Чернов. – М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2003. – 232 с.
8. Качоровский К.Р. Народное право / К.Р. Качоровский. – М. : «Новые силы», 1906. – 251 с.

References

1. Vyshnevskaya E.N. Ekonomika y modeli ekonomicheskikh system stran myra: Uchebnoe posobie. Donetsk, DonNTU, 2010. – 302 p.
2. Kontseptsiiia ekonomichnoi bezpeky Ukraine, In-t ekon. prohnnozuvannia, ker. proektu V.M. Heiets. Kiev, Lohos, 1999, 56 p.
3. Hlazev S. Osнова obespecheniya ekonomicheskoi bezopasnosti – alternatyvnyi reformatsyonnyi kurs, Rossyiskiy ekonomicheskyy zhurnal, 1997, № 1-2, pp. 3-19.
4. Kastels M., Khymanen P. Ynformatsyonnoe obshchestvo y hosudarstvo blahosostoianiya: Fynskaia model, Per. s anhl. A.Kalynyna, Yu.Podorohy. Moskow, Lohos, 2002, 219 p.
5. Muntian V. Ekonomichna bezpeka Ukrainy. Kiev, Vyd-vo KVITs, 1999, 464 p.
6. Fedorova, T.S. Natsyonalnye modely ynformatsyonnoho obshchestva , Observatoryia kultury, 2004, № 1, pp. 22-27.
7. Chernov A.A. Stanovlenye hlobalnoho ynformatsyonnoho obshchestva: problemy y perspektyvy: Monohrafiya, Moskow, Yzdatelsko-torhovaia korporatsiya «Dashkov y K°», 2003, 232 p.
8. Kachorovskiy K.R. Narodnoe pravo. Moskow, «Novye syly», 1906, 251 p.

Надійшла 04.09.2014; рецензент: д. е. н. Терехов В. І.